

podrobnejši bibliografski podatki. Za opremo in likovno tehnično ureditev Brojanovega dela je uspešno poskrbel akad. kipar Roman Kos. Za dosežke pri ohranjanju kulturne dediščine je Matjaž Brojan prejel Steletovo priznanje, Občina Domžale pa mu je leta 2013 zanje ter za uspehe pri preučevanju krajevne zgodovine podelila zlato plaketo.

Avtor pa je v sklepnem poglavju knjige opisal tudi tridesetletna prizadevanja za muzejsko predstavitev slamninarske obrti in industrije na domžalskem območju. Leta 1973 je bila postavljena slamninarska zbirka na gradu Krumperk, ki pa je doživela mačehovsko usodo in precej eksponatov je izginilo. Od leta 1992 je bil njen del razstavljen v Jamarskem domu na Gorjuši. Za nastanek teh slamninarskih zbirk sta zaslužena zlasti Tone Ravnikar in Stane Stražar. Slamninarski muzej, ki je bil v Godbenem domu v Domžalah odprt 20. aprila 2012, pa je nastal po poldrugem letu prizadevnega dela petnajstčlanskega študijskega krožka, sestavljenega iz muzealcev, knjižničarjev in ljubiteljskih raziskovalcev zgodovine slamninarstva, pod mentorstvom mag. Tatjane Dolžan Eržen, za koordinacijo akcije pa je skrbel Milan Marinič, direktor Kulturnega doma Franca Bernika, ki je tako razširil svojo dejavnost tudi na muzejsko področje. Prostorska zasnova muzeja je delo Romana Kosa.

Iz Brojanove zasebne zbirke je bilo za muzej pridobljenih nad 300 predmetov, prav tako so vanj prenesli slamninarsko zbirko z Gorjuše, študijski krožek pa je uspešno izvedel tudi akcijo za pridobitev slamninarskega gradiva med krajani. Etnologinja Saša Roškar je ob odprtju muzeja poudarila, da gre pri predstavitvi slamninarstva »za skupno

vrednoto, ki jo sicer pozno, vendar ne prepozno ohranjamo kot nekaj identitetno najpomembnejšega.« Slamninarska zbirka v Domžalah se je tako pridružila slamninarskima muzejema v Firencah, od koder naj bi nek popotnik prenesel znanje pletenja kit na domžalsko območje, in v Marostici, od koder se je v Domžale preselilo podjetje Ladstätter-Oberwalder. Študijski krožek je leta 2013 za uspešno prostovoljsko delo prejel nagrado Občine Domžale. Ta je v jubilejnem letu pridobitve mestnega statusa gmotno podprla poleg Brojanove monografije tudi izid knjige Nastanek Mestne občine Domžale leta 1952. S finančnimi sredstvi pa je omogočila tudi postavitev Slamninarskega muzeja in tako ob šestdesetletnem jubileju pomembno pripomogla k obogatitvi kulturno-zgodovinske podobe domžalske občine.

Miroslav Stiplovšek

Marija Počivavšek: En gros & en detail. Trgovina v Sloveniji do druge svetovne vojne: trendi, strukture, prakse. Celje: Zgodovinsko društvo Celje, 2012, zbirka Zgodovini.ce, 426 strani.

Dr. Marija Počivavšek je z monografijo *En gros & en detail. Trgovina v Sloveniji do druge svetovne vojne: trendi, strukture, prakse* zapolnila neljubo vrzel, ki je v slovenskem zgodovinopisju zevala vse do leta 2012. Avtorica v svojem delu na celovit in sistematičen način predstavi eno najstarejših dejavnosti nasploh oziroma eno temeljnih gospodarskih panog – trgovino. Kljub dejstvu, da je bila ta od nekdaj dobro razvita, v dosedanjih raziskavah ni bila obravnavana kaj več kot na fragmentaren način in v kontekstu širše ekonomske zgodovine.

Znanstveno kritična monografija na osnovi interpretacije arhivskega gradiva, tiskanih virov, literature, ustnih virov in statističnih podatkov izriše temeljne ekonomske premike v slovenski trgovini ter njeno vlogo in pomen – s poudarkom na prvi polovici 20. stoletja; kljub temu da je avtorica svojo raziskavo zamejila z letnicama 1918–1941, delo obravnava tudi razvoj trgovine v predhodnih obdobjih. Počivavškova je s primerjalno analizo in sintezo položaj trgovine na primeru treh največjih mest – Celja, Maribora in Ljubljane postavila v nacionalni okvir, gospodarski razvoj v slovenskem prostoru je umestila v jugoslovanskega ter primerjalno še v širša evropska in svetovna trgovinska gibanja.

Utrinek z razstave v slamninarskem muzeju.

V uvodu je predstavljen pojem *trgovina* in trgovina kot gospodarska panoga, osvetljene pa so tako njena struktura, s poudarkom na stanju trgovinske mreže v letu 1939, kot tudi njene funkcije. V nadaljevanju je več pozornosti namenjene zakonodajnemu okolju od uvedbe obrtne svobode v drugi polovici 19. stoletja do področnih zakonov v tridesetih letih 20. stoletja in razvojnim trendom v trgovini; obravnavana je tako slovenska kot tudi svetovna trgovina v preteklosti, posebej pa položaj Slovenije v obdobju med svetovnima vojnama, v jugoslovanskem gospodarskem miljeju. Naslednje poglavje tvori osrednji del knjige in hkrati predstavlja vsebinski temelj raziskave. V tem delu, v katerem avtorica odgovori na več raziskovalnih vprašanj, mdr. kakšna je bila dinamika razvoja trgovine, katera so bila geografska in populacijska gravitacijska območja, obravnava strukturiranost obratov in njihov domet, so plastično podane struktura in razvoj trgovinskih gibanj v Ljubljani, Mariboru in Celju ter analiza njihovega položaja v slovenskem prostoru. S komparativnim in analitičnim pristopom Počivavškova t. i. mikro zgodbo, v katero je bil, kot je razvidno iz raziskave, vključen širok spekter številnih in različnih trgovinskih podjetij, aplicira v širši kontekst in tako predstavi splošen trend razvoja slovenske trgovine med svetovnima vojnama. V na-

daljevanju je v več poglavjih predstavljena trgovina v času prve Jugoslavije, pri čemer je poudarek na razmerah v Sloveniji; (analitično) obravnavanih je več tem: vloga trgovine v gospodarstvu, specializiranost trgovin in oblike trgovinskih družb, velika gospodarska kriza in njene posledice na razvoj trgovine, ki so sklenjene z orisom oblik nelojalne konkurence. Sledi študija s socialno-gospodarskim aspektom, ki najprej predstavi trgovce, pomočnike in vajence, začenši s citatom, ki oriše osebnost dobrega trgovca, človeka, ki svoje delo jemlje kot poslanstvo umetnosti prodajanja: »'Prodajati zna vsakdo', bi rekel nestrokovnjak, trgovci pa vemo, da je dobro prodajati neke vrste umetnost, ki jo med sto prodajalci zna komaj par. Zakaj dobro prodajati pomeni ne le kupovalca zadovoljiti, nego ga tudi na trgovino prikleniti ter ga pridobiti zase tako, da privablja še druge kupovalce. Ljudi poznati, jih prav presojati glede njih okusa, želj in imetka, pravilno streči najodličnejšemu, kakor najpreprostejšemu, biti prijazen in uslužen v pravi meri, vse to ni lahko...« (str. 299, cit. po Peter Šilec, *Dobre prodajalne in dobri prodajalci*. V: *Trgovski tovariš*, 1927, št. 5). V nadaljevanju tega poglavja ni govora le o številu in strukturi zaposlenih v trgovini, temveč tudi o stanovski organiziranosti trgovstva, tako obveznega kot prostovoljnega, in o vlogi teh organizacij, predstavljeni so tudi njihovi odzivi na aktualna dogajanja. Ta vsebinski sklop odstira še plače in delovni čas, velik poudarek pa daje socialni politiki (bolniško, nezgodno in pokojninsko zavarovanje) in trgovskemu strokovnemu šolstvu, njegovim začetkom in razvoju, pri čemer je poudarek na Ljubljani, Mariboru in Celju. V zaključnem poglavju avtorica izpostavlja tematizacijo poslovanja – postopke registracije (obrtni ali podjetja), vele- in maloprodajno oziroma *en gros - en detail* poslovanje: »V zadnjem času se odrija, po hrvatskem in nemškem vplivu, čedalje bolj naša dobra slovenska 'trgovina na debelo', 'trgovina na drobno' s tujim 'prodaja na veliko in malo' ali celo nemogoče: 'en-gros-prodaja'« (str. 379, cit. po Puritanus mercator, *Trgovska slovenščina*. V: *Trgovski tovariš*, 1935, št. 11), poslovne prostore in njihovo opremo ter močan, popularen medij takratnega časa – reklamo (časopisno, eksterno in interno). Če uporabo le te in izbor prodajnih artiklov pogledamo podrobneje ter primerjamo v evropskem merilu, ugotovimo, da je bila Slovenija, kar se tiče modernizacijskih procesov, v koraku s časom.

Znanstvena monografija na osnovi interpretacije zgodovinske literature, virov in predvsem neobdelanega arhivskega gradiva prikaže gospodarski razvoj v trgovini v slovenskem prostoru v prvi polovici 20. stoletja. Poleg trgovine, trgovinske politike delo dr. Marije Počivavšek jasno odstira tudi socialno-gospodarski aspekt in proces modernizacije v obravnavanem obdobju. Kljub znanstvenosti in strokov-

nosti je monografija napisana v prijaznem jeziku, popestrjena pa je s številnimi prilogami, grafi, tabelami in fotografijami. Naj predstavitev zaključim z besedami recenzenta knjige, ki so zapisane na zavihku predstavljene monografije, prof. dr. Žarka Lazarevića: »Interpretacije /.../ predstavljajo pomembno dopolnitev in razširitev raziskovanje zgodovine med obema vojnoma. Monografija tako potrjuje sinhronost in/ali medsebojno pogojenost različnih stopenj modernizacije posameznih panog znotraj nacionalne ekonomije, hkrati pa se glede na spoznanja uvršča ob bok drugim raziskavam, ki potrjujejo intenziviranje procesne dinamike na področju ekonomskega in socialnega razvoja, socialne modernizacije in reprezentacije življenjskih stilov ter kulturnopolitičnega razvoja.«

Mojca Šorn

Neva Makuc: Historiografija in mentaliteta v novoveški Furlaniji in Goriški. Ljubljana: Založba ZRC (Dissertationes 8), 2011.

V knjižni obliki objavljena disertacija Neve Makuc je pomembna za razumevanje razvoja zgodovinarstva oziroma historiografije Furlanije in Goriške. Zanimiva je iz več razlogov. Kot prvo, nastala je izpod peresa mlade slovenske zgodovinarke in je s tem velik doprinos k širšemu zgodovinskemu poznavanju Furlanije in njenih historiografskih ustvarjalcev s strani slovenske zgodovinske stroke. Slovenski zgodovinarji temu območju, razen izjem, niso posvečali veliko pozornosti, kar je po svoje tudi razumljivo, ker je to območje danes del italijanske države. Med redkimi slovenskimi zgodovinarji, ki so se ukvarjali s historiografijo Furlanije in Goriške, s svojimi članki daleč najbolj izstopa goriški zgodovinar dr. Branko Marušič, ki pa se je omejeval predvsem na predstavitev goriški piscev.

Študija je zanimiva tudi iz širšega mednarodnega vidika, torej tudi za italijansko zgodovinarstvo. Takšnega temeljitega dela, z vsemi bogatimi vsebinami, ki jih prinaša, tudi italijansko deželno zgodovinarstvo še nima. Kljub temu da so se italijanski zgodovinarji s historiografijo tega območja že veliko ukvarjali in je tudi veliko prispevkov na to temo izšlo v znanih publikacijah, kot so *Memorie storiche forogiuliesi*, *Studi Goriziani* in drugih, so se zgodovinarji omejili predvsem na preučevanje bolj znanih piscev ali pa le na določeno časovno obdobje ali celo krajevno. Torej vrednost tega dela je, poleg odličnega znanstvenega zgodovinskega pristopa, predvsem sistematična predstavitev širokega izbora avtorjev od tistih splošno znanih, med katerimi nekateri veljajo

za glavne vire za preučevanje tega območja od pozne antike naprej, do tistih manj ali skoraj nepoznanih piscev, ki so pa tudi pomembni kamenčki zgodovinskega mozaika furlanskega in goriškega zgodovinarstva. Omenjeno delo je vsekakor nadgradnja dosedanjih publikacij tako italijanskih, ki imajo na tem področju primat, kot tistih maloštevilnih slovenskih avtorjev.

Delo se deli na tri poglavja. V prvem poglavju z naslovom Historiografska produkcija Furlanije in Goriške se avtorica osredotoči na izčrpno predstavitev piscev-historiografov, ki so na območju Furlanije in Goriške pisno ustvarjali v razdobju več kot tisoč let. Pri tem avtorica predstavi objavljene vire, precej pa tudi še neobjavljenih iz srednjeveškega obdobja, vse do začetka 20. stoletja. Vsakega avtorja predstavi z osnovnimi biografskimi podatki. Pri tem poda izčrpen seznam njegovih del. Dodatna vrednost študije je tudi v tem, da se avtorica ne omejuje samo na pregled historiografov, ampak tudi analizira njihova dela. Tako se v drugem poglavju ukvarja z analizo miselnosti posameznih piscev. Na podlagi njihovega pisanja predstavi njihov osebni odnos do opisanih zgodovinskih, družbenih, političnih in vojaških dogodkov, ki so zajeli Furlanijo v posameznih obdobjih. Prikaže njihov odnos do drugih etničnih in jezikovnih skupin živčih v Furlaniji in Goriški. V tretjem poglavju pa se avtorica posebej posveča slovenski zgodovini v luči furlanskih in go-

